DOI: 10.31648/sp.12994

Justyna Goździewicz-Biechońska
Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu
ORCID: 0000-0001-5046-037X
jusgoz@amu.edu.pl

Anna Brzezińska-Rawa
Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu
ORCID: 0000-0003-3865-9823
rawa@umk.pl

Usługi ekosystemowe a prawo planowania przestrzennego – pierwsze doświadczenia w opracowywaniu planów ogólnych gmin

Wstęp

Przedmiotem niniejszego opracowania jest relacja interdyscyplinarnej koncepcji usług ekosystemowych (ang. *ecosystem services* – ES) z prawem planowania przestrzennego, zarówno w wymiarze obecnego funkcjonowania usług ekosystemowych jako pojęcia prawnego, jak i potencjalnego rozwijania tej koncepcji w prawie.

Celem artykułu jest określenie stopnia i sposobu recepcji koncepcji usług w ekosystemowych w polskim prawie planowania przestrzennego. Chodzi o określenie normatywnego wymiaru pojęcia usług ekosystemowych (wyjaśnienie jego znaczenia jako pojęcia prawnego) i wskazanie na to: 1) czy występuje ono już w obowiązującym prawie planowania przestrzennego; 2) w jaki sposób może być włączane w przyszłości. Ze względu na rozległość tego problemu badawczego oraz przyjęte ramy artykułu, podjęte badania mają charakter eksploracyjny.

W szczególności w celu rozpoznania zagadnienia określonego w punkcie pierwszym przeprowadzone zostały badania empiryczne dotyczące występowania pojęcia usług ekosystemowych oraz sposobu i zakresu włączenia tej koncepcji do aktów planowania przestrzennego. Konieczne było też dokonanie wyboru materiału badawczego – normatywnego, dlatego skupiono się na określonym rodzaju prawnych instrumentów planowania przestrzennego na

szczeblu lokalnym, tj. planach ogólnych gmin (dalej jako POG). Stanowią one nowe, obligatoryjne akty o kluczowej roli w systemie prawa planowaniu przestrzennego w gminach. Właśnie ta nowość POG jest istotną cechą w kontekście celów badawczych. Pozwala bowiem zbadać, czy w ostatnim czasie rośnie zainteresowanie prawodawcy koncepcją usług ekosystemowych i czy w nowo przyjmowanych aktach prawnych (na szczeblu lokalnym) pojęcie to jest już włączane w szerszym zakresie niż wcześniej.

W badaniach zastosowano metody adekwatne do celów badawczych i specyfiki nauk prawnych. Dlatego użyto metody lingwistycznej, przeprowadzając analizę zawartości (tekstów) z uwzględnieniem kontekstu i struktury, oraz metody dogmatyczno-prawnej celem zbadania zagadnień prawnych.

Wyniki przeprowadzonych badań zostaną zaprezentowane w następującym układzie: najpierw – koncepcja usług ekosystemowych i jej relacja z prawem oraz wyjaśnienie pojęcia „usługi ekosystemowe" (w wymiarze normatywnym), dalej – zaprezentowanie wyników przeprowadzonych badań empirycznych oraz płynących z nich wniosków. Jednocześnie dla zrozumienia charakteru prawnego i istoty planów ogólnych gmin niezbędne jest też wcześniejsze krótkie scharakteryzowanie tych instrumentów (w tym uzasadnień stanowiących ich element) oraz określenie ich roli w systemie prawa planowania przestrzennego.

Koncepcja ES i jej znaczenie dla prawa

Interdyscyplinarna koncepcja ES kształtowała się jako próba poszukiwania nowych sposobów uświadamiania znaczenia korzyści, jakie człowiek czerpie z naturalnych ekosystemów, oraz włączania tej refleksji do zarządzania zasobami przyrodniczymi i procesów decyzyjnych[1]. Zaproponowane w tej koncepcji ekonomiczne ujęcie przyrody jako kapitału, który dostarcza ludziom bezpośrednio lub pośrednio korzyści[2], zarówno tych identyfikowanych i docenianych przez człowieka, jak i niedostrzeganych[3], uznane zostało za obiecującą nową perspektywę („otwierającą oczy metaforę"[4]). Nowatorskość tej

[1] Zob. np. R. Costanza i in., *Twenty years of ecosystem services: how far have we come and how far do we still need to go?*, „Ecosystem Services" 2017, nr 28, s. 1–16; E. Gómez-Baggethun i in., *The history of ecosystem services in economic theory and practice: from early notions to markets and payment schemes*, „Ecological Economics" 2010, nr 69(6), s. 1209–1218; J.B. Ruhl, *In defence of ecosystem services*, „Pace Environmental Law Review" 2015, nr 32(306), s. 306–335.

[2] *Millennium ecosystem assessment, ecosystems and human well-being: synthesis*, Washington (DC) 2005, http://www.maweb.org (data dostępu: 30.06.2026); R. Costanza i in., *The value of the world's ecosystem services and natural capital*, „Nature" 1997, nr 387, s. 253.

[3] R. Costanza i in., *Twenty years*…, s. 5.

[4] R.B. Norgaard, *Ecosystem services: from eye-opening metaphor to complexity blinder*, „Ecological Economics" 2010, nr 69(6), s. 1219–1227.

koncepcji wypływa bowiem z zastosowania terminologii i koncepcji ekonomicznych do problematyki ochrony środowiska. To „przetłumaczenie" na język ekonomii, powszechnie zrozumiały i dominujący w dyskursie publicznym, daje bowiem szansę na nowe postrzeganie zagadnień środowiskowych w procesach decyzyjnych[5] i świadomość zarówno korzyści uzyskiwanych dzięki przyrodzie, jak i strat wynikających z zakłócenia procesów naturalnych[6]. Ponadto koncepcja ta trafnie ukazuje połączenie systemów społeczno-gospodarczych z ekosystemami poprzez przepływ usług ekosystemowych oraz czynniki oddziaływania człowieka na ekosystemy. Stanowi też alternatywę dla klasycznych ujęć ekonomicznych i pozwala na odejście od ujmowania świadczeń ekosystemów jako dóbr wolnych i niewyczerpywalnych[7].

Mimo że koncepcja ES ma już swoją stosunkową długą historię[8] i stała się powszechnie akceptowanym paradygmatem myślenia o rozwoju i środowisku oraz projektowania programów zarządzania środowiskowego[9], to nadal pozostaje polem badawczym nieukształtowanym[10], gdzie cały czas toczy się dyskusja dotycząca kwestii, takich jak: terminologia[11], definiowanie tego pojęcia[12], klasyfikacja usług ekosystemowych[13], możliwości i ograniczenia w jej stosowaniu[14].

---

[5] P. Kremer, *Key insights for the future of urban ecosystem services research*, „Ecology and Society" 2016, nr 21(2), s. 6–7; L. Braat, R. de Groot, *The ecosystem services agenda: bridging the worlds of natural science and economics, conservation and development, and public and private policy*, „Ecosystem Services" 2012, nr 1, s. 4–15.

[6] A. Mizgajski, *Świadczenia ekosystemów jako rozwijające się pole badawcze i aplikacyjne*, „Ekonomia i Środowisko" 2010, nr 1, s. 12 i nast.

[7] *Millennium ecosystem assessment…*, passim.

[8] Początki koncepcji datuje się w naukach przyrodniczych nawet na XIX w. – zob. H.A. Mooney, P.R. Ehrlich, *Ecosystem services: a fragmentary history*, [w:] G. Daily (red.), *Nature's services: societal dependence on natural ecosystems*, Washington (DC) 1997, s. 11–20, a w naukach ekonomicznych – na lata 70. XX w. – zob. np. E. Gómez-Baggethun i in., op. cit., s. 1209–1218. Przełomowym momentem w jej rozwoju był jednak koniec lat 90., kiedy ukazały się dwie ważne prace: G. Daily (red.), op. cit.; R. Costanza i in., *The value…* Zainspirowały one późniejsze szerokie zainteresowanie tym tematem.

[9] R.B. Norgaard, op. cit., s. 1219.

[10] A. Lorek, *Usługi ekosystemów w aspekcie zrównoważonego rozwoju obszarów miejskich*, „Acta Universitatis Lodziensis Folia Oeconomica" 2015, nr 2(313), s. 99.

[11] W literaturze występują terminy: usługi środowiska, usługi ekosystemów, świadczenia ekosystemów czy usługi krajobrazowe. Szerzej na temat terminologii zob. np. J. Kronenberg, *Usługi ekosystemów w miastach*, „Zrównoważony Rozwój – Zastosowania" 2012, nr 3, s. 19; I. Szumacher, *Funkcje terenów zieleni miejskiej a świadczenia ekosystemów*, „Prace i Studia Geograficzne" 2011, nr 46, s. 171 i nast.

[12] Przeglądu definicji *ecosystem services* dokonała np. A. Lorek, op. cit., s. 99 i nast.

[13] R. Costanza i in., *Twenty years…*, s. 5–7; I. Szumacher, op. cit., s. 171.

[14] Zob. np. D.R. Harwell, *Ecosystem services in US environmental law and governance for the ecosystem-based management practitioner*, [w:] T.G. O'Higgins, M. Lago, T.H. De Witt (red.), *Ecosystem-based management, ecosystem services and aquatic biodiversity: theory, tools and applications*, Cham 2020, s. 373–401; R.B. Norgaard, op. cit., s. 1219–1229; J.B. Ruhl i in., *Connecting ecosystem services science and policy in the field*, „Frontiers in Ecology and the Environment" 2021, nr 19(9), s. 519–525.

Planowanie przestrzenne jest wskazywane jako jedna z dziedzin szczególnie adekwatnych do operacjonalizacji koncepcji ES ze względu na to, że stanowi specyficzny obszar – arenę „wiedzy w działaniu" i spotkania nauki z praktyką[15]. Daje to odpowiednie warunki do współpracy różnych podmiotów[16], a także do uwzględnienia różnorodnych perspektyw interpretowania (ujmowania) przyrody[17]. Z tych powodów prawo planowania przestrzennego stanowi ciekawy obszar badawczy dla rozpoznania relacji między koncepcją usług ekosystemowych a prawem.

„Usługi ekosystemowe" jako pojęcie prawne

Ze względu na swój interdyscyplinarny charakter, koncepcja ES budzi zainteresowanie badaczy i praktyków z różnych dziedzin, także prawników, zwłaszcza w obszarze prawa ochrony środowiska. Sporą aktywność można było zaobserwować zwłaszcza w Stanach Zjednoczonych, gdzie prekursorami badań potencjału i praktyki w zakresie nauk prawych byli John B. Ruhl i James Salzman[18]. W 2018 r. zagadnieniom prawnych aspektów usług ekosystemów poświęcono specjalne wydanie czasopisma „Ecosystem Services" (nr 29)[19]. Także w polskiej doktrynie prawa temat ten wzbudził zainteresowanie[20]. Ogólnym wnioskiem, jaki można wysnuć z tych badań, jest niski stopień zaawansowania recepcji koncepcji ES w prawie, przy tym jej obecność można raczej obserwować na poziomie międzynarodowym i prawa miękkiego. W krajowych porządkach prawnych odwołania do usług ekosystemowych występują raczej w formie pośredniej, bez wprowadzania specyficznej terminologii i instrumentów opartych wprost na usługach ekosystemowych. Taka sytuacja występuje także w polskim prawie. Dlatego dotychczasowe podejścia

[15] L. Brunet i in., *Actionable knowledge for land use planning: making ecosystem services operational*, „Land Use Policy" 2018, nr 72, s. 27–28.

[16] N. Frantzeskaki, N. Kabisch, *Designing a knowledge co-production operating space for urban environmental governance – lessons from Rotterdam, Netherlands and Berlin, Germany*, „Environmental Science & Policy" 2016, nr 62, s. 90–98.

[17] P. Opdam i in., *Framing ecosystem services: affecting behaviour of actors in collaborative landscape planning?*, „Land Use Policy" 2015, nr 46, s. 223–231.

[18] Zob. np. J.B. Ruhl, *In defence…*, s. 306–335; J. Salzman, *Ecosystem services and the law*, „Conservation Biology" 1998, vol. 12, nr 3, s. 497–498.

[19] Usystematyzowania i przeglądu prawnych aspektów usług ekosystemowych dokonał we wprowadzeniu do tego tomu: V. Mauerhofer, *Legal aspects of ecosystem services: an introduction and an overview*, „Ecosystem Services" 2018, nr 29, s. 185–189

[20] Zob. np. J. Goździewicz-Biechońska, *Prawny system ochrony zieleni i zadrzewień w świetle teorii usług ekosystemów i koncepcji zielonej infrastruktury*, „Państwo i Prawo" 2021, nr 6, s. 99–114; K. Karpus, *The 'ecosystem services' concept in environmental law*, „Journal of Agribusiness and Rural Development" 2017, nr 46(4), s. 779–786; M. Nyka, *The concept of ecosystem services in regulation of human activity at sea*, „Prawo Morskie" 2017, t. 33, s. 87–104.

badawcze w tym zakresie skupiały się na identyfikowaniu występowania w regulacjach prawnych idei usług ekosystemowych funkcjonującej pod innymi nazwami i w ramach innych pojęć[21].

Można zauważyć pewne symptomy stopniowego włączania badanej koncepcji do prawa. „Usługi ekosystemowe" stanowią już termin języka prawnego. Pojawia się on zarówno w regulacjach prawnych na poziomie międzynarodowym i aktach prawa Unii Europejskiej, jak i prawodawstwie polskim (w ustawach i aktach podustawowych, także w aktach prawa miejscowego). Są to jednak występowania sporadyczne, raczej bardzo ogólne, jako jeden z wielu elementów składających się na przedmiot ochrony środowiska i przyrody.

Istotnym kontekstem regulacyjnym (ze względu na stopień recepcji tej koncepcji do prawa), w którym występuje termin „usługi ekosystemowe", jest problem gatunków obcych inwazyjnych. Ustawa z dnia 11 sierpnia 2021 o gatunkach obcych[22] zawiera definicję legalną tego terminu (art. 2 pkt 22), która odsyła do definicji sformułowanej w art. 3 pkt 6 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady UE nr 1143/2014 z dnia 22 października 2014 r. w sprawie działań zapobiegawczych i zaradczych w odniesieniu do wprowadzania i rozprzestrzeniania inwazyjnych gatunków obcych[23]. Zgodnie z tym przepisem „usługi ekosystemowe oznaczają bezpośredni lub pośredni wkład ekosystemów w dobrostan człowieka". Definicja ta jest zatem bardzo ogólna, ale zgodna z ujęciem, jakie funkcjonuje w innych naukach (zwłaszcza w ekonomii środowiskowej i w naukach przyrodniczych) oraz w polityce środowiskowej (w różnych dokumentach międzynarodowych, unijnych i krajowych, dotyczących kwestii środowiskowych)[24]. Definicja ta nie ma jednak charakteru systemowego. Została bowiem sformułowana na potrzeby włączenia koncepcji ES do specyficznego kontekstu regulacyjnego – systemu ochrony przed inwazyjnymi gatunkami obcymi.

Jeśli chodzi o prawo planowania przestrzennego, to zasadniczy akt prawny w tym obszarze regulacyjnym, tj. ustawa o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym[25], nie zawiera terminu „usługi ekosystemowe"[26]. Z kolei

---

[21] Takie podejście badawcze przyjęli np. M. Stępniewska, I. Zwierzchowska, A. Mizgajski, *Capability of the Polish legal system to introduce the ecosystem services approach into environmental management*, „Ecosystem Services" 2018, nr 29, s. 271–281; K. Maczka, P. Matczak, A. Pietrzyk-Kaszyńska, M. Rechciński, A. Olszańska, J. Cent, M. Grodzińska-Jurczak, *Application of the ecosystem services concept in environmental policy – a systematic empirical analysis of national level policy documents in Poland*, „Ecological Economics" 2016, nr 128, s. 169–176.

[22] T.j. Dz.U. z 2023 r., poz. 1589 ze zm.

[23] Dz.U. UE L z 2014 r., Nr 317, s. 35.

[24] Szerzej na ten temat zob. np. J. Goździewicz-Biechońska, op. cit., s. 103–105.

[25] Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (t.j. Dz.U. z 2026 r., poz. 538 ze zm.).

[26] Jednocześnie należy zauważyć, że w art. 1 ust. 2 tej ustawy prawodawca, określając katalog wartości uwzględnianych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, odwołuje się do tych usług, choć nie wprost, lecz w sposób opisowy. Jako przykłady usług ekosystemowych

w prawie miejscowym (miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego) wspomniane pojęcie pojawia się, ale sporadycznie i w bardzo ogólnym, przyrodniczym kontekście[27].

Plan ogólny gminy – rola w systemie prawa planowania przestrzennego

Plan ogólny gminy stanowi stosunkowo nowy instrument planowania przestrzennego, wprowadzony w 2023 r. mocą ustawy o zmianie ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym[28]. Jest to akt prawa miejscowego, sporządzany dla terenu gminy z wyłączeniem morskich wód wewnętrznych oraz terenów zamkniętych innych niż ustalane przez ministra właściwego do spraw transportu. Co istotne, obligatoryjne plany ogólne mają stanowić gwarancję tego, że w odniesieniu do każdego terenu w gminie pewne działania składające się na planowanie przestrzenne zostaną podjęte, w szczególności, że wyznaczone będą strefy planistyczne[29]. Poza strefami planistycznymi obligatoryjnymi elementami planu ogólnego są gminne standardy urbanistyczne, natomiast fakultatywnymi – obszary uzupełnienia zabudowy i obszary zabudowy śródmiejskiej.

Zgodnie z brzmieniem art. 13h ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym uzasadnienie, które sporządza się wraz z projektem planu ogólnego, składa się z części tekstowej i graficznej. Część tekstowa uzasadnienia planu ogólnego zawiera wyjaśnienie: 1) przyczyn wyznaczenia stref planistycznych w granicach określonych w planie ogólnym; 2) przyczyn wyznaczenia obszaru uzupełnienia zabudowy lub obszaru zabudowy śródmiejskiej w granicach określonych w planie ogólnym – w przypadku ich wyznaczenia; 3) przyczyn ustalenia gminnych standardów urbanistycznych w zakresie określonym w planie ogólnym; 4) sposobu uwzględnienia uwarunkowań

---

z powyższego przepisu należy wskazać na: wymagania ochrony środowiska, w tym gospodarowania wodami oraz ochronę gruntów rolnych i leśnych; walory architektoniczne i krajobrazowe; wymagania ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków. Szerzej o wartościach w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym. Zob. A. Brzezińska-Rawa, *Ewolucja aksjologii prawa planowania i zagospodarowania przestrzennego. Kilka refleksji na tle art. 1 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym*, „Przegląd Prawa Administracyjnego" 2025, nr 9, s. 11–23.

[27] Przeprowadzone badanie w Systemie Informacji Prawniczej Lex, polegające na wyszukiwaniu frazy „usługi ekosystemowe" w bazie aktów prawnych opublikowanych w dziennikach wojewódzkich, dało wynik następujący: 41 występowań (data dostępu: 2.09.2026).

[28] Ustawa z dnia 7 lipca 2023 r. o zmianie ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2023 r., poz. 1688).

[29] M.J. Nowak i in., *Kluczowe wyzwania wynikające z nowelizacji ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz niektórych innych ustaw z dnia 24 lipca 2023 r.*, „Biuletyn Komitetu Przestrzennego Zagospodarowania Kraju PAN" 2025, nr 278, s. 150, DOI: 10.24425/bkpzk.2025.157507.

rozwoju przestrzennego gminy. Z kolei część graficzną uzasadnienia planu ogólnego stanowi prezentacja graficzna danych przestrzennych, granic działek ewidencyjnych i obiektów przestrzennych. Uzasadnienie planu ogólnego gminy jest obligatoryjne i równocześnie stanowi integralny element projektu tego planu[30]. Oznacza to, że uzasadnienie planu ogólnego jest częścią informacyjną planu, której zadaniem jest wyjaśnienie przyjętych w planie rozwiązań[31]. Co prawda uzasadnienie „nie będzie miało wartości normatywnej"[32], jednakże pełni istotną funkcję w konstrukcji planu ogólnego[33], która polega na możliwości dokonania pełnej oceny podejmowanych przez gminę działań dotyczących planu ogólnego[34]. Uzasadnienie powinno być zgodne z treścią planu ogólnego, co wynika z zasady wewnętrznej spójności podstawowych aktów planowania przestrzennego gminy[35]. A zatem rola uzasadnienia jest służebna wobec planu ogólnego, w szczególności będąca przedmiotem badań część tekstowa uzasadnienia ma charakter wyjaśniający w odniesieniu do ustaleń planu ogólnego[36]. Podsumowując, skoro sam plan ogólny gminy ma formę graficzną, to właśnie z lektury uzasadnienia można odczytać wprost, a w razie potrzeby również odkodowywać i interpretować przyczyny podjęcia takich, a nie innych decyzji planistycznych i wartości, w tym uwzględniania usług ekosystemowych, które legły u ich podstaw.

Usługi ekosystemowe w planach ogólnych gmin

Badanie planów ogólnych gmin w aspekcie recepcji koncepcji ES zostało przeprowadzone z uwzględnieniem stanu prawnego na dzień 17 lutego 2026 r. W celu zebrania materiału badawczego dokonano identyfikacji uchwalonych planów ogólnych gmin w oparciu o dane zawarte w serwisie www.geoportal.gov.pl

---

30 A. Brzezińska-Rawa, *Komentarz do art. 13h*, [w:] A. Brzezińska-Rawa, M.J. Nowak, M. Blaszke (red.), *Prawo planowania przestrzennego. Komentarz do problemowych przepisów*, seria: Studia, t. 30/222, Warszawa 2025, s. 33.

31 J. Dziedzic-Bukowska, i in., *Plany ogólne: wybrane problemy dotyczące uchwalania i sporządzania*, „Biuletyn Komitetu Przestrzennego Zagospodarowania Kraju PAN" 2025, t. 278, s. 211, DOI: 10.24425/bkpzk.2025.157511.

32 A. Maziarz, *Plan ogólny gminy w znowelizowanych przepisach ustawy o zagospodarowaniu i planowaniu przestrzennym*, „Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego" 2024, t. 77, nr 5(911), s. 27, DOI: 10.33226/0137-5490.2024.5.4.

33 J. Szlachetko, K. Szlachetko (red.), *Planowanie i zagospodarowanie przestrzenne. Komentarz*, 2024, Lex.

34 K. Rokicka-Murszewska, A. Brzezińska-Rawa, *Komentarz do art. 13a*, [w:] A. Brzezińska-Rawa, M.J. Nowak, M. Blaszke (red.), *Prawo planowania przestrzennego. Komentarz do problemowych…*, s. 11.

35 Szerzej: A. Brzezińska-Rawa, *Spójność i ciągłość podstawowych aktów planowania przestrzennego gminy. Aspekty prawne*, TNOiK, Toruń 2019, passim.

36 A. Brzezińska-Rawa, *Komentarz do art. 13h*, [w:] A. Brzezińska-Rawa, M.J. Nowak, M. Blaszke (red.), op. cit., s. 33.

w module „Planowanie przestrzenne" (usługa WMS prezentująca uchwalone POG)[37]. Zgodnie z przyjętymi kryteriami uzyskano następujący wynik: 24 uchwalone POG[38] (z 2479 gmin w Polsce). Następnie wyszukano uzasadnienia do

[37] Adres WMS usługi: https://mapy.geoportal.gov.pl/wss/ext/PlanyOgolneGmin (data dostępu: 17.02.2026).

[38] Uchwała nr XIX/150/2025 Rady Miejskiej w Pyskowicach z dnia 16 września 2025 r. w sprawie planu ogólnego miasta Pyskowice (Dz. Urz. Woj. Śląskiego 2025.5421, ogłoszony: 25.09.2025); uchwała nr XX/100/25 Rady Miejskiej Chojnowa z dnia 26 września 2025 r. w sprawie uchwalenia planu ogólnego miasta Chojnowa (Dz. Urz. Woj. Dolnośląskiego 2025.4481, ogłoszony: 6.11.2025); uchwała nr XXIII/145/2025 Rady Miasta Lubawa z dnia 30 października 2025 r. w sprawie uchwalenia planu ogólnego miasta Lubawa (Dz. Urz. Woj. Warmińsko-Mazurskiego 2026.405, ogłoszony: 28.01.2026); uchwała nr 136/25/IX Rady Miasta Puszczykowa z dnia 5 listopada 2025 r. w sprawie planu ogólnego miasta Puszczykowa (Dz. Urz. Woj. Wielkopolskiego 2025.8852, ogłoszony: 1.12.2025); uchwała nr BR.0007.XXI.114.2025 Rady Gminy Jejkowice z dnia 24 listopada 2025 r. w sprawie planu ogólnego gminy Jejkowice (Dz. Urz. Woj. Śląskiego 2025.6975, ogłoszony: 2.12.2025); uchwała nr XX/192/2025 Rady Miasta Radzionków z dnia 27 listopada 2025 r. w sprawie uchwalenia planu ogólnego miasta Radzionków (Dz. Urz. Woj. Śląskiego 2025.7104, ogłoszony: 4.12.2025); uchwała nr XXV/173/2025 Rady Miejskiej w Płońsku z dnia 27 listopada 2025 r. w sprawie uchwalenia planu ogólnego miasta Płońsk (Dz. Urz. Woj. Mazowieckiego 2025.10769, ogłoszony: 10.12.2025); uchwała nr XVI/106/2025 Rady Miejskiej w Makowie Mazowieckim z dnia 27 listopada 2025 r. w sprawie uchwalenia planu ogólnego Miasta Maków Mazowiecki (Dz. Urz. Woj. Mazowieckiego 2025.10971, ogłoszony: 11.12.2025); uchwała nr XXII/187/2025 Rady Gminy Luzino z dnia 28 listopada 2025 r. w sprawie uchwalenia planu ogólnego Gminy Luzino (Dz. Urz. Woj. Pomorskiego 2025.4897, ogłoszony: 18.12.2025); uchwała nr XXII/93/25 Rady Gminy Chotcza z dnia 8 grudnia 2025 r. w sprawie przyjęcia planu ogólnego Gminy Chotcza (Dz. Urz. Woj. Mazowieckiego 2025.11191, ogłoszony: 12.12.2025); uchwała nr XX/162/2025 Rady Miejskiej w Murowanej Goślinie z dnia 9 grudnia 2025 r. w sprawie planu ogólnego gminy Murowana Goślina (Dz. Urz. Woj. Wielkopolskiego 2026.86, ogłoszony: 8.01.2026); uchwała nr 131/XVIII/2025 Rady Gminy Dębowiec z dnia 16 grudnia 2025 r. w sprawie planu ogólnego gminy Dębowiec (Dz. Urz. Woj. Śląskiego 2025.7767; ogłoszony: 17.12.2025); uchwała nr XIX/181/2025 Rady Miasta Starogard Gdański z dnia 17 grudnia 2025 r. w sprawie uchwalenia planu ogólnego miasta Starogard Gdański (Dz. Urz. Woj. Pomorskiego 2026.81, ogłoszony: 8.01.2026); uchwała nr XXIV/399/25 Rady Miasta Opola z dnia 18 grudnia 2025 r. w sprawie uchwalenia planu ogólnego Opola (Dz. Urz. Woj. Opolskiego 2025.3198, ogłoszony: 19.12.2025); uchwała nr XXVII/175/25 Rady Miejskiej w Niemodlinie z dnia 18 grudnia 2025 r. w sprawie planu ogólnego Gminy Niemodlin (Dz. Urz. Woj. Opolskiego 2025.3333, ogłoszony: 23.12.2025); uchwała nr XXIX/529/IX/2025 Rady Miasta Poznania z dnia 18 grudnia 2025 r. w sprawie planu ogólnego miasta Poznania (Dz. Urz. Woj. Wielkopolskiego 2025.9903, ogłoszony: 30.12.2025); uchwała nr 289/2025 Rady Miasta Siemianowic Śląskich z dnia 18 grudnia 2025 r. w sprawie planu ogólnego miasta Siemianowice Śląskie (Dz. Urz. Woj. Śląskiego 2025.8061, ogłoszony: 31.12.2025), uchwała nr XXVI/293/2025 Rady Miejskiej w Koszalinie z dnia 18 grudnia 2025 r. w sprawie planu ogólnego miasta Koszalina (Dz. Urz. Woj. Zachodniopomorskiego 2026.124, ogłoszony: 8.01.2026); uchwała nr XIX/113/2025 Rady Miejskiej w Przedczu z dnia 18 grudnia 2025 r. w sprawie uchwalenia planu ogólnego Gminy Przedecz (Dz. Urz. Woj. Wielkopolskiego 2026.658, ogłoszony: 22.01.2026); uchwała nr XVIII/105/2025 Rady Gminy w Lipnicy z dnia 23 grudnia 2025 r. w sprawie uchwalenia planu ogólnego gminy Lipnica (Dz. Urz. Woj. Pomorskiego 2026.357, ogłoszony: 23.01.2026); uchwała nr XXI/154/2025 Rady Miejskiej w Sławkowie z dnia 29 grudnia 2025 r. w sprawie planu ogólnego gminy Sławków (Dz. Urz. Woj. Śląskiego 2026.308, ogłoszony: 13.01.2026); uchwała nr XXIII/179/2025 Rady Gminy Tarnów Opolski z dnia 30 grudnia 2025 r. w sprawie uchwalenia planu ogólnego gminy Tarnów Opolski (Dz. Urz. Woj. Opolskiego 2026.37, ogłoszony: 5.01.2026); uchwała nr XXIV/142/2025 Rady Miejskiej w Piastowie z dnia 30 grudnia 2025 r. w sprawie uchwalenia planu ogólnego Miasta Piastowa (Dz. Urz. Woj. Mazowieckiego 2026.580, ogłoszony:

projektów tych aktów w Biuletynach Informacji Publicznej i w dostępnych elektronicznych bazach danych dotyczących zidentyfikowanych gmin, ponieważ uzasadnienia nie są publikowane w dziennikach urzędowych. W rezultacie uzyskano następujący materiał badawczy: 22 teksty uzasadnień POG. Odczyt dwóch dokumentów był niemożliwy – plików nie dało się otworzyć i odczytać. Dotyczyło to POG gmin: Luzino i Lipnica. Wyniki tego etapu analizy przedstawiono w tabeli 1.

Tabela 1.

Gminy, które uchwaliły plany ogólne z podziałem na województwa (stan na dzień 17 lutego 2026 r.)

Województwo	**Liczba gmin, które uchwaliły POG**	**Nazwy gmin**
Śląskie	7	Dębowiec, Jejkowice, Pyskowice, Radzionków, Siemianowice Śląskie, Sławków, Kobiór
Mazowieckie	4	Maków Mazowiecki, Płońsk, Chotcza, Piastów
Wielkopolskie	4	Poznań, Puszczykowo, Murowana Goślina, Przedecz
Pomorskie	3	Luzino, Lipnica, Starogard Gdański
Opolskie	3	Opole, Tarnów Opolski, Niemodlin
Zachodniopomorskie	1	Koszalin
Dolnośląskie	1	Chojnów
Warmińsko-mazurskie	1	Lubawa
Pozostałe województwa	0	–
Razem	**24/2479 gmin w Polsce**	

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych zawartych na stronie www.geoportal.gov.pl (data dostępu: 17.02.2026).

Następnie przystąpiono do analizy treści uzasadnień POG w dwóch etapach. Najpierw przeszukano treść dokumentów pod kątem występowania terminu „usługi ekosystemowe". Wobec uzyskania tylko jednego wyniku (uzasadnienia projektu uchwały nr XXIV/399/25 Rady Miasta Opola z dnia 18 grudnia 2025 r. w sprawie uchwalenia planu ogólnego Opola), postanowiono rozszerzyć zakres analizy o terminy pokrewne: „ekosystem", „ekosystemowy". Wówczas otrzymano 12 wyników – uzasadnień POG, które zawierają

16.01.2026); uchwała nr 1/XIX/2026 Rady Gminy Kobiór z dnia 29 stycznia 2026 r. w sprawie uchwalenia planu ogólnego Gminy Kobiór (Dz. Urz. Woj. Śląskiego 2026.1064, ogłoszony: 9.02.2026).

terminy pokrewne do „usługi ekosystemowe". Pozostałych 9 zbadanych dokumentów nie zawierało żadnej z wyszukiwanych fraz. Wyniki pierwszej fazy analizy treści uzasadnień POG przedstawiono w tabeli 2.

Tabela 2.

Występowanie terminu „usługi ekosystemowe" i terminów pokrewnych w obowiązujących planach ogólnych gmin

Termin	Liczba POG zawierających termin
Usługi ekosystemowe	1 (POG Opole)
Terminy pokrewne: ekosystem, ekosystemowy	12
Brak występowania	9

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych zawartych na stronie www.geoportal.gov.pl (data dostępu: 17.02.2026).

W kolejnym etapie badań dokonano analizy lingwistycznej (z wykorzystaniem metody dogmatyczno-prawnej), dotyczącej występowania terminu „usługi ekosystemowe" z uwzględnieniem jego szerszego kontekstu. W szczególności skupiono uwagę na określeniu stopnia recepcji koncepcji ES, tzn. czy ujęta jest jako kategoria ekologiczna, czy też można uznać ją za konstrukcję prawną.

Jak wskazano, tylko w jednym z badanych dokumentów występował termin „usługi ekosystemowe" – POG Opole, dlatego warto zaprezentować fragment tego tekstu wraz z kontekstem.

> 6.3. Formy ochrony przyrody oraz ich otuliny
>
> Kolejną grupą obszarów korzystnych do wprowadzania funkcji wypoczynkowo-rekreacyjnej są tereny znajdujące się na terenie lub w sąsiedztwie dolin rzecznych. Wody[39], poza ważnymi funkcjami zaopatrzenia czy bezpieczeństwa, pełnią istotną rolę w **świadczeniu usług ekosystemowych** związanych z dobrostanem społeczeństwa, związanych z rekreacją i wypoczynkiem, przy czym w większości funkcje nie wpływają istotnie na stan środowiska wodnego.
>
> Dlatego proponuje się, aby obszary powiązane z niebezpieczeństwem powodziowym, a także wrażliwe na degradację zasobów wodnych – z przyczyn istniejących zagrożeń wyłączone z intensywnej zabudowy mieszkaniowej czy przemysłowej – pełniły funkcję wypoczynkowo-rekreacyjną. Obszarami takimi są tereny bezpośrednio graniczące z Odrą, Małą Panwią i pozostałymi ciekami, a także obszary pełniące funkcję polderów przeciwpowodziowych, sztucznych wysp, oraz tereny obecnie zalesione. Z punktu widzenia uwarunkowań krajobrazowych, funkcję taką mogłyby pełnić tereny krajobrazów priorytetowych położone wzdłuż Odry.

Analiza występowania terminów pokrewnych do „usług ekosystemowych" wskazuje na kilka sposobów ujęć i kontekstów, w jakich są one zastosowane.

[39] Podkreślenia i wyróżnienia autorek.

Po pierwsze, dla określenia typów ekosystemów, np. „ekosystemy leśne", „ekosystemy zbiorowisk leśnych" (POG Opole), „ekosystemy wodne i nadwodne" (POG Kobiór), „ekosystemy rzeczne" (POG Dębowiec). Prezentują to poniższe fragmenty z cytowanych uzasadnień POG.

> POG Opole:
> **Ekosystemy leśne** to potencjalnie podstawowe naturalne zbiorowiska roślinne dla obszaru Środkowej Opolszczyzny. **Ekosystemy zbiorowisk leśnych** cechują się wysokim stopniem różnorodności biologicznej, skomplikowaną siecią zależności międzygatunkowych i przez to wysokimi walorami poznawczymi, ochronnymi i estetycznymi.

> POG Kobiór:
> Ważnym jest zachowanie istniejących zbiorników wodnych, cieków wodnych oraz rowów melioracyjnych. Cieki wraz z porastającą ich roślinnością oraz łąkami i terenami podmokłymi w ich dolinach stanowią ostoję dla wielu gatunków roślin i zwierząt, związanych z **ekosystemami wodnymi i nadwodnymi**. Doliny rzeczne zapewniają swobodne przemieszczanie się organizmów (wymiana genów) oraz stanowią lokalne ciągi ekologiczne, utrzymanie ich drożności jest zadaniem kluczowym.

Po drugie, terminy pokrewne do „usług ekosystemowych" pojawiają w kontekście ochrony środowiska (w szczególności ochrony przyrody). Można też zauważyć, że występowania te są powiązane z innym instrumentami ochrony przyrody (np. formami ochrony przyrody) lub dokumentami z zakresu polityki ochrony środowiska (audyt krajobrazowy, opracowanie ekofizjograficzne), ale także z dokumentami wyższego rzędu, np. planem zagospodarowania przestrzennego województwa, jako wyjaśnienie sposobu uwzględnienia występujących uwarunkowań rozwoju przestrzennego gminy.

> POG Poznań:
> Obszar chronionego krajobrazu „Dolina Cybiny w Poznaniu" (…). Obszar ten został powołany w celu **ochrony krajobrazu o zróżnicowanych ekosystemach**, **wartościowych** ze względu na konieczność zachowania jego funkcji korytarza ekologicznego oraz zaspokajanie potrzeb związanych z turystyką i wypoczynkiem.

> POG Lubawa:
> Rekomendacje i wnioski zawarte w Audycie krajobrazowym woj. warmińsko-mazurskiego:
> 2) Ochrona i kształtowanie środowiska przyrodniczego, w szczególności poprzez:
> a) zrównoważone zarządzanie przestrzenią przyrodniczą poprzez racjonalne gospodarowanie zasobami środowiska z uwzględnieniem stosowania zintegrowanego podejścia do środowiskowych, ekonomicznych i społecznych aspektów **korzystania z zasobów ekosystemowych**.

> POG Jejkowice:
> Rozwój sieci ekologicznych – tworzenie i ochrona korytarzy ekologicznych, które umożliwiają migrację zwierząt oraz zachowanie **ciągłości ekosystemów**. Istotnym elementem są tereny otwarte, które pełnią funkcje rekreacyjne oraz przyrodnicze.

Po trzecie, terminy związane z „usługami ekosystemowymi" pojawiają się w tych fragmentach uzasadnień, w których wyjaśniane są przyczyny ustalenia gminnych standardów urbanistycznych oraz prezentowane jest umotywowanie wprowadzenia ograniczeń zagospodarowania terenów (w szczególności zabudowy).

> POG Kobiór:
> Biorąc pod uwagę fakt, że są to wrażliwe na degradację tereny konieczna jest ich ochrona poprzez wprowadzenie ograniczeń w lokalizacji zabudowy oraz dokonywania przekształceń, mogących doprowadzić do **zachwiania równowagi ekosystemu**.
>
> POG Jejkowice:
> Ograniczenie zabudowy na terenach cennych przyrodniczo lub rolniczo jest kluczowe dla **ochrony ekosystemów i zasobów naturalnych**.

Wnioski badawcze i podsumowanie

Przeprowadzone badania pierwszych doświadczeń w opracowywaniu planów ogólnych gmin prowadzą do następujących wniosków.

Pojęcie „usługi ekosystemowe" jest w znikomym zakresie obecne w planach ogólnych gmin. W badanych uzasadnieniach POG wystąpiło tylko jedno bezpośrednie zastosowanie tego terminu. Trzeba też zauważyć, że lokalny prawodawca nie użył go jako ważnego elementu argumentacji za przyjętym rozstrzygnięciem planistycznym. Choć pojawia się w kontekście określenia funkcji terenu (wypoczynkowo-rekreacyjnej) i ustanowienia ograniczeń zabudowy (wyłączenie z intensywnej zabudowy mieszkaniowej i przemysłowej), to jednak nie można uznać, że w uzasadnieniu wyboru tych decyzji planistycznych koncepcja usług ekosystemowych odegrała istotną rolę.

Jeszcze bardziej odległe powiązanie z tą koncepcją wykazuje zastosowanie w uzasadnieniach terminów pokrewnych – bardziej są one elementem terminologii z dziedzin ochrony środowiska i zarządzania nim niż świadomym wykorzystaniem koncepcji ES jako podstawy podejmowania decyzji i ukierunkowania wyboru z różnych opcji. Tymczasem taki właśnie potencjał tej koncepcji, także w wymiarze aplikacyjnym, identyfikuje się w literaturze przedmiotu[40].

Bez wątpienia istotną przeszkodą na drodze rozpowszechnienia stosowania koncepcji ES jest wspomniane jej nieukształtowanie, brak jednoznacznej definicji i w konsekwencji klasyfikacji. Efekt tego braku jednolitości widoczny jest też w POG Opole, gdzie osobno (w odniesieniu do wód) jest mowa

[40] Np. w odniesieniu do zarządzania zielenią miejską zob. J. Goździewicz-Biechońska, op. cit., s. 104–106 i cytowana tam literatura.

o „funkcjach zaopatrzenia lub bezpieczeństwa", a także, że „pełnią istotną rolę w świadczeniu usług ekosystemowych związanych z dobrostanem społeczeństwa, związanych z rekreacją i wypoczynkiem". To rozdzielenie poszczególnych typów usług ekosystemowych może prowadzić do zawężającego ujmowania pewnych usług jako mniej istotnych. Tymczasem wyeksponowanie różnorodności świadczeń ekosystemów (także tych niedostrzeganych), ale też podkreślenie ich wzajemnego powiązania i interakcji, stanowią istotne elementy budowania i stosowania tej koncepcji[41].

Sposób i zakres włączenia usług ekosystemowych do planów ogólnych gmin są bardzo ograniczone. Oczywiście ze względu na charakter tego aktu i konstrukcję jego ustaleń lokalny prawodawca nie ma możliwości wprowadzenia tej koncepcji do samej treści POG. Okazuje się jednak, że także w zakresie, gdzie byłoby to możliwe, potencjał ten nie jest wykorzystany.

Jedną z takich identyfikowanych w literaturze ścieżek włączenia koncepcji usług ekosystemowych do planowania przestrzennego jest partycypacja społeczna[42]. Otwiera ona bowiem możliwości uwzględnienie różnych perspektyw grup społecznych, organów władzy publicznej, ekspertów i planistów. Każda z tych grup podmiotów i interesariuszy inaczej postrzega i wykorzystuje usługi ekosystemowe. Włączenie tej koncepcji daje więc szansę na lepsze rozpoznanie różnych perspektyw i wartości oraz włączenie ich w procesy decyzyjne, aby uzyskać „lepiej poinformowaną" decyzję. Niestety, w analizowanym materiale badawczym nie ma śladu wykorzystania usług ekosystemowych jako narzędzia partycypacji społecznej w planowaniu przestrzennym. Nie odnotowano też zapisów świadczących o podejmowanych próbach identyfikowania czy wartościowania usług ekosystemowych w ramach procesów planistycznych. Tymczasem literatura przedmiotu od dłuższego czasu dostarcza przykładów pomyślnego podejmowania takich działań[43] i wypracowywania adekwatnych metod i narzędzi[44].

---

[41] C.A.R. Agudelo, S.L.H. Bustos, C.A.P. Moreno, *Modelling interactions among multiple ecosystem services. A critical review*, „Ecological Modelling" 2020, nr 429.

[42] Zob. np. M. Ruckelshaus i in., *Notes from the field: lessons learned from using ecosystem service approaches to inform real-world decisions*, „Ecological Economics" 2015, nr 115, s. 11–21; S.C. Klain, K.M. Chan, *Navigating coastal values: participatory mapping of ecosystem services for spatial planning*, „Ecological Economics" 2012, nr 82, s. 104–113; C. Fürst, P. Opdam, L. Inostroza, S. Luque, *Evaluating the role of ecosystem services in participatory land use planning: proposing a balanced score card*, „Landscape Ecology" 2014, nr 29(8), s. 1435–1446.

[43] S.T. Lam, T.M. Conway, *Ecosystem services in urban land use planning policies: a case study of Ontario municipalities*, „Land Use Policy" 2018, nr 77, s. 641–651; M. Ruckelshaus i in., op. cit., s. 11–21; S.C. Klain, K.M. Chan, op. cit., s. 104–113.

[44] Np. W.R. Sheate i in., *Spatial representation and specification of ecosystem services: a methodology using land use/land cover data and stakeholder engagement*, „Journal of Environmental Assessment Policy and Management" 2012, nr 14(1); A. Grêt-Regamey i in., *Integrating ecosystem services into spatial planning – a spatial decision support tool*, „Landscape and Urban Planning" 2017, nr 165, s. 206–219.

Warto też zwrócić uwagę na dominację kontekstu ochrony przyrody, w jakim pojawił się termin „usługi ekosystemowe" i terminy pokrewne. Występują one właściwie tylko w odniesieniu do kwestii dotyczących zagadnienia ochrony środowiska. Potwierdza to wskazywane na wstępie trudności, z jakimi mierzy się koncepcja ES w zakresie przekraczania granic dziedzinowych. W świetle przeprowadzonych badań można uznać, że to wyzwanie pozostaje aktualne. Usługi ekosystemowe są nadal ujmowane w ramach zagadnień ekologicznych. W rezultacie też uwaga skupiona jest na wybranych kategoriach usług ekosystemowych (kojarzonych tradycyjnie z przyrodą), bez uwzględnienia ich zróżnicowania ani odwołania do szerszych klasyfikacji[45].

Dodatkowo można zauważyć, że pojawienie się rozpatrywanych terminów w badanych uzasadnieniach POG wiąże się często z powołaniem dokumentów i aktów z zakresu polityki środowiskowej (np. opracowanie ekofizjograficzne, audyt krajobrazowy). Pojawiają się też odniesienia do przepisów ustawy o ochronie przyrody[46], przede wszystkim dotyczących form ochrony przyrody, w odniesieniu do których prawodawca użył terminu „ekosystem". Ta obserwacja prowadzi do wniosku, że szersze włączenie do języka prawnego pojęcia „usługi ekosystemowe" (zwłaszcza na poziomie ustawowym) mogłoby następnie stymulować ujmowanie tej koncepcji w prawie miejscowym – aktach planowania przestrzennego.

Jest to zgodne z wynikami badań dotyczących recepcji koncepcji usług ekosystemowych w prawie precedensowym w systemach *common law*[47]. Kluczowe dla rozwoju tej koncepcji w prawie sędziowskim jest wyraźne ujmowanie („ramowanie") rozpoznawalnych i uznawanych prawnie interesów oraz praw środowiskowych właśnie jako usługi ekosystemowe. Chodzi zatem o przeformułowanie argumentacji prawniczej dotyczącej powództw środowiskowych z użyciem wprost terminologii usług ekosystemowych, a nie o tworzenie nowych teorii prawnych opartych na tej koncepcji. Wyraźne powoływania się na usługi ekosystemowe jest jednak konieczne, aby koncepcja ta była przywoływana w wyrokach sądowych, a przez to uznana za „ważną" przez agencje środowiskowe i rozwinęła się dalej w prawie[48]. Mimo różnic między typami systemów prawnych wniosek ten może być odniesiony także do prawa kontynentalnego. Bez wątpienia ważnym impulsem dla rozpowszechnienia koncepcji ES w systemie prawa stanowionego byłoby szersze i wyraźne jej włączenie do norm prawnych.

---

[45] Zestawienia różnych systematyk usług ekosystemowych dokonali np. R. Costanza i in., *Twenty years…*, s. 5–7.

[46] Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (t.j. Dz.U. z 2026 r., poz. 13).

[47] O. Sharon, S.N., Fishman, J.B. Ruhl, L. Olander, S.E. Roady, *Ecosystem services and judge-made law: a review of legal cases in common law countries*, „Ecosystem Services" 2018, nr 32, s. 17.

[48] Ibidem.

Przechodząc do wniosków dotyczących ogólnej oceny stopnia i sposobu recepcji koncepcji ES w polskim prawie planowania przestrzennego, trzeba stwierdzić, że jest on bardzo mały. W obowiązujących regulacjach w tym obszarze normatywnym sam termin „usługi ekosystemowe" pojawia się sporadycznie i to jedynie w prawodawstwie lokalnym. Jednocześnie przedstawione wnioski płynące z przeprowadzonej analizy POG (jednego z rodzajów prawnych instrumentów planowania przestrzennego) pozostają aktualne także w szerszym kontekście całego prawa planowania przestrzennego – zamykanie tego pojęcia jako sektorowego problemu wyłącznie o charakterze prawnośrodowiskowym, brak impulsu rozwijania tej koncepcji ze względu na niewłączenie jej w ramach regulacji ustawowych, ograniczone i nierozpowszechnione instrumentarium zastosowania usług ekosystemowych w procesach planowania przestrzennego (np. w ramach partycypacji publicznej, wyceny usług ekosystemowych jako narzędzia wyboru optymalnych rozwiązań planistycznych).

Podsumowując, przeprowadzone badania potwierdzają powszechne przekonanie o dużym potencjale koncepcji ES w prawie planowania przestrzennego, a jednocześnie jej nikłe zastosowanie w praktyce procesów planistycznych. Podobne obserwacje występują też w innych krajach[49]. Należy zatem stwierdzić, że włączenie terminu „usługi ekosystemowe" do języka prawnego w większym stopniu niż obecnie przyczyniłoby się do zwiększenia wykorzystania tej koncepcji w praktyce planowania przestrzennego, w tym jako wsparcia merytorycznego wyboru rozwiązań przyjmowanych w planach ogólnych gmin. Oczywiście samego prostego wprowadzenia tego terminu do ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym czy do rozporządzeń wykonawczych nie można byłoby uznać za wystarczające, niemniej jednak stanowiłoby punkt wyjścia do rozważenia ewentualnego rozszerzenia katalogu wartości uwzględnianych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym.

Istnieje zatem potrzeba rozpoznania przyczyn trudności włączenia koncepcji usług ekosystemowych do prawa planowania przestrzennego, co wskazać można jako potencjalny kierunek przyszłych badań w tym zakresie.

Wykaz literatury

Agudelo C.A.R., Bustos S.L.H., Moreno C.A.P., *Modeling interactions among multiple ecosystem services. A critical review*, „Ecological Modelling" 2020, nr 429.

Braat L., de Groot R., *The ecosystem services agenda: Bridging the worlds of natural science and economics, conservation and development, and public and private policy*, „Ecosystem Services" 2012, nr 1.

[49] Zob. np. J. Rinne, E. Primmer, *A case study of ecosystem services in urban planning in Finland: benefits, rights and responsibilitie*s, „Journal of Environmental Policy & Planning" 2016, nr 18(3), s. 286–305.

Brunet L. i in., *Actionable knowledge for land use planning: making ecosystem services operational*, „Land Use Policy" 2018, nr 72.
Brzezińska-Rawa A., *Komentarz do art. 13h*, [w:] A. Brzezińska-Rawa, M.J. Nowak, M. Blaszke (red.), *Prawo planowania przestrzennego. Komentarz do problemowych przepisów*, seria: Studia, t. 30/222, PAN, Warszawa 2025.
Brzezińska-Rawa A., *Ewolucja aksjologii prawa planowania i zagospodarowania przestrzennego. Kilka refleksji na tle art. 1 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym,* „Przegląd Prawa Administracyjnego" 2025, nr 9.
Brzezińska-Rawa A., *Spójność i ciągłość podstawowych aktów planowania przestrzennego gminy. Aspekty prawne*, TNOiK, Toruń 2019.
Costanza R. i in., *The value of the world's ecosystem services and natural capital*, „Nature" 1997, nr 387.
Costanza R. i in., *Twenty years of ecosystem services: how far have we come and how far do we still need to go?*, „Ecosystem Services" 2017, nr 28.
Daily G. (red.), *Nature's services: societal dependence on natural ecosystems*, Island Press, Washington (DC) 1997.
Dziedzic-Bukowska J. i in., *Plany ogólne. Wybrane problemy dotyczące uchwalania i sporządzania*, „Biuletyn Komitetu Przestrzennego Zagospodarowania Kraju PAN" 2025, t. 278, DOI: 10.24425/bkpzk.2025.157511.
Frantzeskaki N., Kabisch N., *Designing a knowledge co-production operating space for urban environmental governance – lessons from Rotterdam, Netherlands and Berlin, Germany*, „Environmental Science & Policy" 2016, nr 62.
Fürst C., Opdam P., Inostroza L., Luque S., *Evaluating the role of ecosystem services in participatory land use planning: proposing a balanced score card*, „Landscape Ecology" 2014, nr 29(8).
Goździewicz-Biechońska J., *Prawny system ochrony zieleni i zadrzewień w świetle teorii usług ekosystemów i koncepcji zielonej infrastruktury*, „Państwo i Prawo" 2021, nr 6.
Gómez-Baggethun E. i in., *The history of ecosystem services in economic theory and practice: from early notions to markets and payment schemes*, „Ecological Economics" 2010, nr 69(6).
Grêt-Regamey A. i in., *Integrating ecosystem services into spatial planning – a spatial decision support tool*, „Landscape and Urban Planning" 2017, nr 165.
Harwell D.R., *Ecosystem services in US environmental law and governance for the ecosystem-based management practitioner*, [w:] T.G. O'Higgins, M. Lago, T.H. De Witt (red.), *Ecosystem-based management, ecosystem services and aquatic biodiversity: theory, tools and applications,* Springer, Cham 2020.
Karpus K., *The „ecosystem services" concept in environmental law*, „Journal of Agribusiness and Rural Development" 2017, nr 46(4).
Klain S.C., Chan K.M., *Navigating coastal values: participatory mapping of ecosystem services for spatial planning*, „Ecological Economics" 2012, nr 82.
Kremer P., *Key insights for the future of urban ecosystem services research*, „Ecology and Society" 2016, nr 21(2).
Kronenberg J., *Usługi ekosystemów w miastach*, „Zrównoważony Rozwój – Zastosowania" 2012, nr 3.
Lam S.T., Conway T.M., *Ecosystem services in urban land use planning policies: a case study of Ontario municipalities*, „Land Use Policy" 2018, nr 77.
Lorek A., *Usługi ekosystemów w aspekcie zrównoważonego rozwoju obszarów miejskich*, „Acta Universitatis Lodziensis. Folia Oeconomica" 2015, nr 2(313).

Maczka K., Matczak P., Pietrzyk-Kaszyńska A., Rechciński M., Olszańska A., Cent J., Grodzińska-Jurczak M., *Application of the ecosystem services concept in environmental policy – a systematic empirical analysis of national level policy documents in Poland*, „Ecological Economics" 2016, nr 128.

Mauerhofer V., *Legal aspects of ecosystem services: an introduction and an overview*, „Ecosystem Services" 2018, nr 29.

Maziarz A., *Plan ogólny gminy w znowelizowanych przepisach ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym*, „Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego" 2024, t. 77, nr 5(911), DOI: 10.33226/0137-5490.2024.5.4.

Millennium ecosystem assessment, ecosystems and human well-being: synthesis, Island Press, Washington (DC) 2005.

Mizgajski A., *Świadczenia ekosystemów jako rozwijające się pole badawcze i aplikacyjne*, „Ekonomia i Środowisko" 2010, nr 1.

Mooney H.A., Ehrlich P.R., *Ecosystem services: a fragmentary history*, [w:] G. Daily (red.), *Nature's services: societal dependence on natural ecosystems*, Island Press, Washington (DC) 1997.

Norgaard R.B., *Ecosystem services: from eye-opening metaphor to complexity blinder*, „Ecological Economics" 2010, nr 69(6).

Nowak M.J. i in., *Kluczowe wyzwania wynikające z nowelizacji ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz niektórych innych ustaw z dnia 24 lipca 2023 r.*, „Biuletyn Komitetu Przestrzennego Zagospodarowania Kraju PAN" 2025, t. 278, DOI: 10.24425/bkpzk.2025.157507.

Nyka M., *The concept of ecosystem services in regulation of human activity at sea*, „Prawo Morskie" 2017, t. 33.

Opdam P. i in., *Framing ecosystem services: affecting behaviour of actors in collaborative landscape planning?*, „Land Use Policy" 2015, nr 46.

Rinne J., Primmer E., *A case study of ecosystem services in urban planning in Finland: benefits, rights and responsibilities*, „Journal of Environmental Policy & Planning" 2016, nr 18(3).

Rokicka-Murszewska K., Brzezińska-Rawa A., *Komentarz do art. 13a*, [w:] A. Brzezińska-Rawa, M.J. Nowak, M. Blaszke (red.), *Prawo planowania przestrzennego. Komentarz do problemowych przepisów*, seria: Studia, t. 30/222, PAN, Warszawa 2025.

Ruckelshaus M. i in., *Notes from the field: lessons learned from using ecosystem service approaches to inform real-world decisions*, „Ecological Economics" 2015, nr 115.

Ruhl J.B., *In defence of ecosystem services*, „Pace Environmental Law Review" 2015, nr 32.

Ruhl J.B. i in., *Connecting ecosystem services science and policy in the field*, „Frontiers in Ecology and the Environment" 2021, nr 19(9).

Salzman J., *Ecosystem services and the law*, „Conservation Biology" 1998, t. 12, nr 3.

Sharon O., Fishman S.N., Ruhl J.B., Olander L., Roady S.E., *Ecosystem services and judge-made law: a review of legal cases in common law countries*, „Ecosystem Services" 2018, nr 32.

Sheate W.R. i in., *Spatial representation and specification of ecosystem services: a methodology using land use/land cover data and stakeholder engagement*, „Journal of Environmental Assessment Policy and Management" 2012, nr 14(01).

Stępniewska M., Zwierzchowska I., Mizgajski A., *Capability of the Polish legal system to introduce the ecosystem services approach into environmental management*, „Ecosystem Services" 2018, nr 29.

Szlachetko J.H., Szlachetko K. (red.), *Planowanie i zagospodarowanie przestrzenne. Komentarz*, 2024, Lex.

Szumacher I., *Funkcje terenów zieleni miejskiej a świadczenia ekosystemów*, „Prace i Studia Geograficzne" 2011, nr 46.

Summary

Ecosystem services and spatial planning law – first experiences from the development of general municipal plans

Keywords: spatial planning law, ecosystem services, municipal spatial planning documents, general municipal plans.

The ecosystem services concept highlights the links between socio-economic systems and ecosystems and their importance to humans. Spatial planning is widely regarded as a field particularly suited to the application of this concept. This article examines the extent and manner of the reception of the ecosystem services concept in Polish spatial planning law. The aim, therefore, is to define the normative dimension of the concept of ecosystem services and to determine whether it already exists in current land-use planning law and how it might be incorporated in the future. An empirical study was also conducted, focusing on municipal general plans, a new mandatory planning instrument of key importance within the local planning system. The study is based on a linguistic analysis of the statements of reasons accompanying adopted municipal general plans, conducted using the doctrinal legal method. The aim was to determine whether the concept of ecosystem services is present in these documents and how it has been incorporated into them. The findings show that the term "ecosystem services" appears only sporadically, while related terms are also rare. The concept is used to justify planning decisions but does not constitute a significant component of them. It is addressed primarily in the context of environmental protection. No evidence was found of its use in public participation processes. The study confirms that the potential of the ecosystem services concept has not yet been fully reflected in planning practice.